

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวในภาคเกษตรกรรม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของครอบครัวเกษตรกรรม เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยมีประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 32 คน จาก 5 ตำบล ซึ่งได้รวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ สันทนา และสังเกตการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ถูกนำมาวิเคราะห์แบบตรรกวิทยา ร่วมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แล้วนำผลการศึกษามาเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของครอบครัวในภาคเกษตรกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า การแพร่เข้ามาของวิธีการผลิตทุนนิยมอุตสาหกรรม อันเป็นผลมาจาก การข้ามชาติของทุนและการกระจายตัวของอุตสาหกรรมสู่ชนบท ซึ่งชนบทขณะนั้นครอบครัวภาคเกษตรกรรมมีวิธีการผลิตทุนนิยมการค้า หลังจากได้เกิดการเปลี่ยนผ่านมาแล้วจากวิธีการผลิตเพื่อยังชีพที่เป็นระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ทั้งนี้เพราะกระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

เร็ว ซึ่งเป็นผลของการแทรกเข้ามาของทุนนิยมอุตสาหกรรมในชนบท หลักค้ำให้วิธีการผลิตเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยปัจจุบันการปะทะประสานวิธีการผลิตจะเป็นการปะทะประสานระหว่างวิธีการผลิตทุนนิยมที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นหัวจักร กับ วิธีการผลิตทุนนิยมการค้า เช่นเดียวกับในอดีตที่วิธีการผลิตทุนนิยมการค้าได้เกิดการปะทะประสานกับวิธีการผลิตเพื่อยังชีพในสังคมชานนาไทย

ดั่งที่ จามะรี พัทธ์ชัยวงศ์ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ไว้เมื่อ 2527 ลักษณะการปะทะประสานของวิธีการผลิตทั้งสองสมัยจะมีจุดหมายเดียวกันคือ เพื่อประโยชน์ต่างๆ และความอยู่รอดมีชีวิตสืบต่อมาของวิธีการผลิตที่เกิดขึ้นภายหลัง โดยวิธีการผลิตที่เกิดขึ้นภายหลังจะทำการรักษา พร้อมกับการทำให้สลายของวิธีการผลิตที่เกิดขึ้นก่อนในเวลาและขณะเดียวกัน ดั่งที่วิธีการผลิตทุนนิยมการค้าได้ทำการรักษาวิธีการผลิตเพื่อยังชีพด้วยการรักษาวัฏจักรการผลิตทางเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ผลผลิตซ้ำ (reproduction) ทางประชากร ที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประชากรชนบท ก่อให้เกิดการอพยพแบบชั่วคราวนอกฤดูกาลเกษตร เพื่อนำมาซึ่งแรงงานราคาถูกมือนตลาดอุตสาหกรรม แต่ขณะที่วิธีการผลิตทุนนิยมภาคอุตสาหกรรมรักษาวิธีการผลิตทุนนิยมการค้า เพื่อนำมาซึ่งแรงงานราคาถูกเช่นกัน เพียงแต่เป็นการได้มาด้วยการสร้างให้เกิดสภาพจำนวนแรงงานที่ล้นเกิน ที่เป็นผลผลิตของแรงงานภาคเกษตรกรรมที่ได้เกิดการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากสาเหตุที่รายได้จากภาคเกษตรกรรมไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของครอบครัว เกษตรกรจึงต้องเกิดการพึ่งพารายได้จากภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยการรักษาวิธีการผลิตทุนนิยมการค้าไว้ด้วยวิธีต้องทำให้วัฏจักรการผลิตทางการเกษตรสามารถดำรงอยู่ต่อไป ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตทางการเกษตร โดยการส่งผ่านทางนโยบายของรัฐในการสนับสนุนแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรต่าง ๆ นำมาซึ่งแรงงานราคาถูกจากภาคเกษตรกรรม สำหรับการทำให้สลายนั้นวิธีการผลิตทุนนิยมการค้าได้เคยทำให้วิธีการผลิตเพื่อยังชีพสลายไป ด้วยวิธีการทำให้ผลผลิตอาหารทางการเกษตรลดลง ส่วนเกินของผลผลิตที่เคยสามารถผลิตได้ในระดับสูงต้องลดระดับลง ทำให้ไม่สามารถใช้ส่วนเกินของผลผลิตนี้มาใช้ให้เพียงพอต่อการบริโภคนอกฤดูกาลเกษตร (off season) และไม่สามารถนำมาเมล็ดพันธุ์มาใช้สำหรับการเพาะปลูกในวัฏจักรการผลิตใหม่ (renew cycle) วิธีการผลิตอุตสาหกรรมได้แพร่ขยายเข้าสู่ชนบทโดยผ่านรัฐ แต่สังคมชานนายังคงดำรงอยู่ "การปะทะประสาน" ของวิธีการผลิตจึงเกิดขึ้น ที่สามารถเห็นได้จากการเกิดแรงงานรุ่นใหม่ มีแนวโน้มของการเคลื่อนย้ายอพยพเข้าสู่การเป็นแรงงานรับจ้างภาคอุตสาหกรรมที่สูงขึ้น การอพยพนี้จะเป็นชนชั้นอายุน้อยและมีแนวโน้มเป็นการอพยพแรงงานอย่างถาวร ขณะที่การผลิต

ภาคเกษตรกรรมยังคงดำรงอยู่ ทำให้เกิดการรักษาของระบบการผลิตในภาคเกษตรกรรมด้วยการทำให้ภาคเกษตรกรรม มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากที่แรงงานสมาชิกภายในครอบครัวได้เข้าไปทำงานในการผลิตภาคอุตสาหกรรม นำรายได้มาใช้ในการผลิตในภาคเกษตรกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาดังกล่าวเห็นได้ว่า จากการกระจายตัวของอุตสาหกรรมออกสู่ภูมิภาค ที่เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำให้วิธีการผลิตแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมแพร่เข้าไปสู่ภูมิภาคชนบทที่มีวิธีการผลิตแบบทุนนิยมการค้า จนเกิดการการปะทะประสานของวิธีการผลิตทั้งสอง โดยวิธีการผลิตแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดสภาพการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจของครอบครัวในภาคเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้ผลกระทบดังกล่าวย่อมต้องเกี่ยวข้องกับ แผนนโยบายของรัฐและประชากรกลุ่มอื่นๆในสังคมด้วยซึ่งผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐควรมีนโยบายให้การส่งเสริมและสนับสนุน การดำรงอยู่ของวิธีการผลิต การทางเกษตรกรรมอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพื่อประโยชน์สำหรับการให้ได้มาซึ่งแรงงานราคาถูก ที่ต้องทำให้ภาคเกษตร เกิดการล้มละลาย แต่ต้องเป็นการสนับสนุนเพื่อให้ภาคเกษตรได้รับผลประโยชน์ และสามารถดำรงวิถีการผลิตทางการเกษตรได้ต่อไป เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพการ เกษตรที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ไม่ต้องพึ่งรายได้ด้วยการอพยพแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

1.2 รัฐควรมีนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่ใช่เน้นทางด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก แต่ควรให้ความสำคัญทางด้านการเกษตรให้มากขึ้นกว่าเดิม หรืออาจมากกว่าด้านอุตสาหกรรมเสียด้วยซ้ำ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไม่ได้มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบทางอุตสาหกรรมหนักที่เพียงพอ ยังต้องทำการสั่งซื้อจากต่างประเทศ ทำให้ส่งผลกระทบต่อถึงการขาดดุลทางการค้าที่มากและมีแนวโน้มที่สูงขึ้น แต่ถ้าวินิจฉัยให้ความสำคัญกับการผลิตทางการเกษตรที่พึ่งผลผลิตภาคเกษตรกรรมภายในประเทศเป็นหลัก และให้การส่งเสริมเพื่อการส่งออก ถึงแม้จะได้มาซึ่งรายได้เข้าประเทศไม่มาก แต่สามารถทำการส่งออกได้ตลอดทั้งปีและตลอดไป

1.3 รัฐควรให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการเกษตร หรืออุตสาหกรรมการแปรรูปทางการเกษตร ที่อุตสาหกรรมใช้แรงงานคนในการผลิต มากกว่าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเครื่องจักร เพื่อให้เกิดการมีงานทำไม่เกิดปัญหาของการว่างงาน อีกทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพทางประชากรภายในประเทศอีกด้วย

นโยบายดังกล่าวในการกำหนดการพัฒนาด้านการเกษตร ไม่ใช่เป็นการกำหนดและวางแนวมาตรการเพียงในกระดาษ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติได้ ดังนั้นนโยบายหรือมาตรการที่กำหนดจะต้องมีผลสามารถทำปฏิบัติได้ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วต้องเห็นผลและเกิดผลดีต่อด้านการเกษตร อีกทั้งควรควาเนินการมอบหมายหน้าที่แต่ละส่วนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผลประโยชน์นี้ไม่ตกกับเกษตรกรรายทุน แต่ต้องให้เกษตรกรรายย่อยได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง โดยรัฐต้องคอยควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานทุกระยะ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ทุกฝ่ายไม่ใช่เฉพาะภาครัฐเท่านั้นที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมการเกษตร แต่ต้องรวมไปถึงภาคเอกชน โดยเฉพาะเอกชนภาคอุตสาหกรรม ควรให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการสนับสนุนส่งเสริมการเกษตร ไม่ใช่หวังแต่เพียงผลประโยชน์ส่วนตน ควรเอื้อประโยชน์เพื่อแผ่สู่ภาคเกษตรกรรม ด้วยการให้การวิเคราะห์ วิจัย และทดลอง ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทาง

การเกษตรที่ไม่ได้ทำเพื่อหวังแต่กำไร เพื่อการดำรงอยู่ของภาคเกษตรกรรมต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 จากที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงมีการพัฒนาไม่หยุดอยู่กับที่ ผลักดันให้วิธีการผลิตเกิดการเปลี่ยนแปลงตาม ดังนั้นในอนาคตวิธีการผลิตต้องเกิดวิธีการผลิตขึ้นใหม่ ที่จะเข้ามาทำการปะทะประสาน กับวิธีการผลิตแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ซึ่งวิธีการผลิตใหม่ที่เกิดขึ้นจะทำการปะทะประสานอย่างไรกับวิธีการผลิตแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษาต่อไป

3.2 การศึกษาผลกระทบจากการกำหนดแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งทำให้ประเทศเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ได้ส่งผลให้ครอบครัวยุคเกษตรกรรมเกิดการปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันจึงได้เกิดอุตสาหกรรมเหมารวม หรือ อุตสาหกรรมห้องแถวขึ้นในชนบท จึงทำให้เห็นว่า ควรได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ การเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมเหล่านี้ที่ได้แพร่เข้าสู่ชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย